

M E M O R A N D S

PAR KORPORATĪVĀS SOCIĀLĀS ATBILDĪBAS PRINCIPIEM

Korporatīvās sociālās atbildības platforma

RĪGĀ 2010

Memorands

Latvijas Darba devēju konfederācija (turpmāk – LDDK), kas sniedz atbalstu uzņēmējiem, kā ANO Globālā līguma kustības kontaktpunkts Latvijā ierosinājusī izveidot Korporatīvās sociālās atbildības platformu (turpmāk – KSA platforma), lai kopīgi ar publiskā un privātā sektora pārstāvjiem vienotos par korporatīvās sociālās atbildības (turpmāk – KSA) principiem un atbalstītu to ieviešanu praksē (skatīt 1. pielikumu).

Memorands par KSA principiem formulē izpratni par KSA un tās ieviešanas priekšnosacījumiem, kā arī ietver atsauces uz starptautiskiem un vietējiem KSA vērtēšanas instrumentiem, kas uzskaitīti 2. pielikumā.

Memoranda uzdevums ir informēt par ieinteresēto pušu – sociālo partneru, privātā, publiskā un nevalstiskā sektora – viedokli un rīcību attiecībā uz aktuālo KSA situāciju un būtiskākajiem KSA jautājumiem. Parakstot šo memorandu, iesaistītās puses pauž atbalstu KSA principiem un to ieviešanai praksē.

Šis dokuments KSA platformas ietvaros ir izstrādāts, konsultējoties ar nozaru ekspertiem no publiskā, privātā un nevalstiskā sektora 2009. un 2010. gadā. Memorandā aprakstītā pieeja ir dinamiska un atvērta pārmaiņām, reaģējot uz iekšējiem un ārējiem apstākļiem.

Memoranda izstrādē piedalījās šādas organizācijas: Latvijas Darba devēju konfederācija, kas pārstāv Latvijas darba devējus, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība (LBAS), kas pārstāv darba ņēmējus, Labklājības ministrija, Vides ministrija, Saeima, Valsts darba inspekcija un Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, kas kopā pārstāv Latvijas valsti un valsts pārvaldes institūcijas, un Pasaules Dabas fonds, Sabiedrība par atklātību „Delna”, Latvijas Kvalitātes asociācija, Latvijas Personāla vadības asociācija, Latvijas Sabiedrisko attiecību kompāniju asociācija, Latvijas Reklāmas asociācija, Latvijas Preses izdevēju asociācija, kas kopā pārstāv nevalstiskās organizācijas (NVO).

LDDK un organizācijas, kas paraksta šo memorandu (turpmāk – memoranda partneri), uzskata, ka šis dokuments jāizmanto kā vadlīnijas publiskajā sektorā, atpazīstot un atbalstot darba devējus, kas ievieš KSA labo praksi savā darbībā, kā arī veidojot partnerību ar publisko sektoru. Mēs ticam, ka šis memorands palīdzēs NVO veicināt sabiedrisko interesi par darba devēju atbildību, kā arī dos iespēju izcelt un uzslavēt labāko praksi Latvijas uzņēmējdarbībā.

KSA principi Latvijā

KSA ir brīvprātīga rīcības filozofija un uzņēmējdarbības vērtību apliecinājums sabiedrībai, veidojot attiecības starp uzņēmējiem, uzņēmumiem un ietekmes auditorijām, kas ietver ilgtspējīgu attīstību un resursu saglabāšanu nākamajām paaudzēm, balstoties uz šādiem principiem:

- **Tiesību aktu ievērošana, uzņēmējdarbību regulējošās tiesiskās vides prasību pildīšana** – nodokļu, darba attiecību, vides aizsardzības, cilvēktiesību un citu jomu tiesības.
- **Atbilstošu darba vietu radīšana**, investējot ražošanas, pakalpojuma sniegšanas un cilvēku resursu attīstībā.
- **Labas kvalitātes produktu un pakalpojumu piedāvāšana** klientiem atbilstoši viņu vajadzībām.
- **Integrētas un savstarpēji saskaņotas attiecības** ar visām ietekmes auditorijām.
- **Efektīva uzņēmējdarbības veikšana**, radot pievienoto ekonomisko vērtību un uzlabojot nacionālo konkurētspēju ietekmes auditoriju un sabiedrības labā.

- Sabiedrības prasību un **vispārpieņemtās biznesa un indivīda ētikas iestrāde** uzņēmējdarbības praksē.
- **Iesaistīšanās nozares, reģionālajā vai nacionālā līmeņa sociālajā dialogā**, kas tiek īstenota ar darbinieku apvienību, darba devēju organizāciju – sociālo partneru – sadarbībā ar valsts un pašvaldību institūcijām.
- **Pilsoniskas sabiedrības attīstības veicināšana**, īstenojot projektus partnerībā ar ietekmes auditorijām.
- **Korupcijas risku samazināšana un izskaušana**, izstrādājot kopīgus uzņēmējdarbības ētikas standartus nozaru līmenī, kā arī to ieviešana praksē.

Attiecības ar ietekmes auditorijām

Sadarbības virzieni ar uzņēmējdarbības ietekmes auditorijām:

1. **Personāls un arodbiedrības.** Memoranda partneri uzskata, ka darba devējiem vienmēr jāievēro nacionālie tiesību akti attiecībā uz darba vidi un pilnībā jāpilda savas darba līgumos, tostarp kolektīvajos, iekļautās saistības. Memoranda partneri pieņem, ka darba devēji strādā pie tā, lai padarītu savas attiecības ar darba ņēmējiem abpusēji izdevīgas, ievērotu un veicinātu savos uzņēmumos un sabiedrībā izveidoto sociālo partnerību.
2. Pret **biznesa partneriem** jāizturas atbilstoši atklātības, taisnīguma un objektivitātes principiem, vienmēr saskaņā ar uzņēmējdarbības ētikas normām. Uzņēmēji strādā pie tā, lai ieviestu likumīgus un vispārpieņemtus uzņēmējdarbības prakses standartus, kas būtu jāievēro visiem darba devējiem.
3. **Patērētāji.** Memoranda partneri ir vienprātis, ka patērētājiem jāpiedāvā tikai kvalitatīvi produkti un pakalpojumi atbilstoši viņu vajadzībām. Tādēļ uzņēmumi ievieš videi draudzīgas un ilgtspējīgas ražošanas tehnoloģijas un, cik iespējams, ievēro starptautiskos kvalitātes standartus, kā arī reaģē uz sabiedrības vēlmēm, attīstot savus jaunus produktus un pakalpojumus. Darba devēji uzskata, ka patērētāju tiesības ir jāievēro pilnībā.
4. **Akcionāri un investori**, tā kā tos interesē viņu uzņēmējdarbības finansiālie rādītāji un paplašināšanās, ir ieinteresēti arī tajā, lai viņu uzņēmumi būtu ilgtspējīgi un to nefinansiālie riski tiktu pārvaldīti un samazināti. Uzņēmēji aizstāv to, ka pret akcionāriem un investoriem jāizturas saskaņā ar tieša un konstruktīva dialoga principiem, atbilstoši uzņēmumu labas pārvaldības prakses (*corporate governance*) prasībām, kas nosaka uzņēmējdarbības veikšanas veidu, uzņēmumiem nodrošinot nepieciešamās informācijas pieejamību un pārskatāmību.
5. **Nevalstiskās organizācijas.** Memoranda partneri aicina darba devējus iesaistīties attiecībās ar nevalstiskajām organizācijām saskaņā ar labas gribas principu un paturot prātā no šādas sadarbības iegūstamos labumus.
6. **Valsts un pašvaldības iestādēm** savos plānos un attīstības stratēģijās jāatspoguļo konsolidēts sabiedrības viedoklis. Darba devēji piedalās jebkādas ekonomiskās, sociālās, vides aizsardzības un kultūras iniciatīvās, kas saistītas ar to uzņēmumu atrašanās vietu.

Memoranda partneri veido **savstarpēji izdevīgu dialogu** ar visām ietekmes auditorijām, no kurām katra pārstāv saprātīgu un labi definētu viedokli un ievēro neiejaukšanās principu attiecībā uz to savstarpējām attiecībām.

KSA platforma

KSA platforma ir galvenais KSA ekspertu forums. Tā svarīgākais uzdevums ir atvieglot ekspertu pieredzes apmaiņu un veicināt darba devēju konsolidētas KSA nostājas veidošanu, atsaucoties uz KSA memorandu, kā arī sniegt rekomendācijas publiskā sektora organizācijām, izvērtējot uzņēmumu KSA labo praksi. KSA platforma uzturēs nepārtrauktu informācijas un zināšanu apmaiņu starp dažāda līmeņa uzņēmumiem un ietekmes auditorijām. KSA platforma nodrošina KSA politikas ieviešanu vietējā, reģionālajā, nacionālajā un starptautiskajā līmenī.

KSA platformas prioritātes Latvijā

Pēc Latvijas pašreizējās prakses apkopojuma, KSA platforma ir identificējusi šādas KSA prioritātes:

- **Stabila uzņēmējdarbības prakse:** uzņēmējdarbības attīstība sabiedrības labklājības virzienā; biznesa paplašināšana un sociālo izmaksu samazināšana; darbaspēka efektivitātes uzlabošana.
- **Personāla attīstība:** konkurētspējīga atalgojuma un bonusu sistēmas piedāvāšana; investīcijas cilvēkos kā kapitālā.
- **Darba drošība un veselība:** darba drošības un veselības standartu ieviešana un nodrošināšana arī papildus tiesību aktos noteiktajām prasībām.
- **Vides pārvaldība un dabas resursu ilgtspējīga izmantošana:** attiecīgu programmu ieviešana, kas samazinātu jebkādu negatīvu ietekmi uz vidi.
- **Sociāli atbildīga restrukturizācija:** uzņēmējdarbības veikšana un restrukturizācija sabiedrībai pieņemamā veidā.
- **Atbalsts vietējai sabiedrībai:** palīdzība vietējai sabiedrībai, uzlabojot tās pārvaldības, attīstības efektivitāti un labklājību.
- **Labdarības un brīvprātīgo darba veicināšana:** darbotiespējīga ietvara radīšana labdarības projektiem, veicinot personīgu iesaistīšanos, atbalstot brīvprātīgo darbu.
- **Investoru attiecības:** stratēģiska un atbildīga vadība, kas integrē finanšu, komunikācijas, mārketinga un aizsardzības tiesības, kopumā nodrošinot labāko divpusējo komunikāciju starp uzņēmumu, finanšu sabiedrību un citām ietekmes auditorijām.
- **Korupcijas risku samazināšana:** uzņēmējdarbības veikšana, balstoties uz uzņēmējdarbības ētikas principiem, – personāla, uzņēmuma un nozares ētikas kodeksu izstrāde un ieviešana, balstoties uz uzņēmējdarbības ētikas principiem – KSA principiem.

Ņemot vērā iepriekšminēto, memoranda partneri izvēlas elastīgu pieeju, veidojot un īstenojot KSA politiku.

KSA platformas uzdevumi

Memoranda partneri apstiprina apņemšanos attiecībā uz ietekmes auditorijām atbalstīt KSA sistēmu ieviešanu un uzturēšanu, kuru ietvaros sabiedrība atpazītu un veicinātu uzņēmumu brīvprātīgās KSA darbības.

Memoranda partneri uzskata, ka jāturpina apvienot visu iesaistīto pušu pūles, lai sasniegtu minētos mērķus:

1. KSA labās prakses popularizēšana.
2. Nefinanšu pārskatu sniegšanas veicināšana, atsaucoties uz attiecīgu starptautisko praksi (pielikums nr. 2).
3. ne-finanšu pārskata – KAS jeb uzņēmuma ilgtspējas indeksa metodoloģijas izstrāde, kas nodrošinātu darba devējiem iespēju novērtēt savu KSA sniegumu Latvijā.

4. ANO Globālā līguma principu popularizēšana darba devēju un ietekmes auditoriju vidū.
5. Rekomendāciju izstrādāšana labākai KSA praksei uzņēmējdarbībā un izpratnei publiskajā sektorā.
6. Rekomendāciju izstrāde par priekšrocībām darba devējiem, kas snieguši precīzu, atbilstošu ziņojumu par KAS, sadarbībai ar publisko sektoru.

KSA komunikācijas stratēģija

Memoranda partneri uzskata par pašsaprotamu, ka darba devējiem jādarbojas atbilstošā informācijas atklātības līmenī. Viena no iespējām, kā uzņēmums var informēt sabiedrību par savu KSA praksi, kas ir sasaistīta ar uzņēmuma biznesa stratēģiju, ir nefinanšu (KSA vai ilgtspējas) pārskatu publicēšana. Memoranda partneri nefinanšu pārskatus uzskata par labu brīvprātīgās KSA publiskās komunikācijas veidu un aicina ikvienu uzņēmumu sniegt šādus pārskatus.

Memoranda partneri ir vienisprātis, ka tas veicinās vērā ņemamu publisko diskusiju un palīdzēs sasniegt būtiskus KSA prakses uzlabojumus Latvijā.

KSA memoranda partneri:

Latvijas Darba devēju
konfederācija

Elīna Egle

Ģenerāldirektore

Latvijas Brīvo arodbiedrību
savienība

Pēteris Krīgers

Priekšsēdētājs

Saeimas Tautsaimniecības,
agrārās, vides un reģionālās
politikas komisija

Vents Armands
Krauklis

Priekšsēdētājs

Ekonomikas ministrija

Juris Pūce

Valsts sekretārs

Vides ministrija

Guntis Puķītis

Valsts sekretārs

Reģionālās attīstības un
pašvaldību lietu ministrija

Edgars Zalāns

Ministrs

Valsts darba inspekcija

Arnis Luhse

Direktors

Korupcijas novēršanas un
apkarošanas birojs

Normunds Vilnītis

Priekšnieks

Dace Zvirbule

Padomniece

Latvijas Pašvaldību savienība

Pasaules dabas fonds

Uģis Rotbergs

Direktors

Sabiedrība par atklātību
"Delna"

Laura Miķelsone

Direktore

Latvijas Kvalitātes asociācija

Sanita Stelpe

Izpilddirektore

Latvijas Personāla vadīšanas
asociācija

Inga Kola

Valdes locekle

Latvijas Reklāmas asociācija

Ingrīda Krīgere-Lāce

Valdes locekle

Latvijas Sabiedrisko attiecību
kompāniju asociācija

Inga Latkovska

Prezidente

Latvijas Preses izdevēju
asociācija

Ivars Zariņš

Valdes priekšsēdētājs

Latvijas Atkritumu saimniecības
uzņēmumu asociācija

Armands Nikolajevs

Valdes loceklis

Latvijas Elektroenerģētiķu un
Energobūvnieku Asociācija

Vilnis Krēsliņš

Valdes priekšsēdētājs

Latvijas Spēļu biznesa asociācija

Ģirts Ludeks

Valdes priekšsēdētājs

Latvijas Rektoru padome

Arvīds Barševskis

Padomes priekšsēdētājs

Latvijas Pasažieru pārvadātāju
asociāciju

Imants Zālītis

Direktors

Latvijas Profesionālās uzkopšanas
un apsaimniekošanas asociācija

Aivars Garančs

Valdes priekšsēdētājs

/Organizācija/

IOEŽU PARTNERU FONDS

/vārds uzvārds/

SABINE ŠĪLE

/amats/

DIREKTORE

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

/Organizācija/

/vārds uzvārds/

/amats/

1. Pielikums

UZŅĒMĒJDARBĪBA UN SABIEDRĪBAS ATTĪSTĪBA

Kā memoranda partneri esam pārliecināti, ka uzņēmējdarbības ilgtspējīga attīstība ir tieši saistīta ar sabiedrības labklājību un sabiedrības ilgtspējīgu attīstību. Modernajā pasaulē biznesa iznākums vairs nav vienīgais, kas sabiedrību interesē par uzņēmējdarbību, un sabiedrībai zināms viedoklis par to, kā jāveic uzņēmējdarbība, proti, kā saudzējami un izmantojami dabas resursi, kā jānodarbina darbaspēks, kā uzņēmējdarbība ietekmē vietējo attīstību, un tamlīdzīgi. Ņemot vērā ietekmi uz sabiedrības labklājību, uzņēmēji arvien vairāk sastopas ar sabiedrības sociālajām prasībām neatkarīgi no tā, vai tās ir formālas vai nav, saistībā ar uzņēmējdarbības veikšanu sociāli pieņemamā veidā.

Vispārējā sabiedrības un uzņēmēju izpratnē par humanitārajiem jautājumiem ir būtiska loma tam, ka uzņēmējdarbības kopiena šim jautājumam velta būtiskus resursus un spēkus. Uzņēmēju sabiedrība apzinās savā rīcībā esošo resursu nozīmību un ir gatava sniegt atbildīgu ieguldījumu sabiedrības attīstībā. Mēs uzskatām, ka jebkura izmēra un izcelsmes uzņēmumiem ir būtiska vietēja nozīme sabiedrības attīstībā.

Uzņēmumu darbību diktē tirgus tendences, ņemot vērā to primāro peļņas gūšanas, resursu maksimizācijas, racionālās izvēles, tīkla veidošanas un uzņēmējdarbības ilgtspējības uzdevumu. Tomēr uzņēmēji jūtas atbildīgi pret sabiedrību, kas dod iespēju īstenot uzņēmējdarbību savā vidē. Tādēļ uzņēmēji ar savu attīstības stratēģiju cenšas vērsties pie visu ietekmes auditoriju interesēm un cerībām, un tā ir viena no iespējām, kā tiek praktiski īstenota KSA.

Memoranda partneri saprot, ka sabiedrības interešu neievērošana var draudēt ar nopietniem riskiem. Neatrisinātie jautājumi var radīt papildu izmaksas un ar to risināšanu saistītus papildu riskus. Darba devēji apņemas pievērsties sociālajiem jautājumiem, ievērojot taisnīguma un vienlīdzīgas attieksmes principus.

Latvijas darba devēji uzskata, ka uzņēmēju galvenā prioritāte ir visas sabiedrības intereses, nevis kādas noteiktas grupas intereses. Tomēr darba devēji tic, ka valsts iestādes formulēs kopējos priekšlikumus, no kā ieguvēja būs sabiedrība. Darba devēji vēlas, lai ikdienas rīcība būtu saistīta ar darbībām, kas ietver caurspīdīguma principus un paplašina dialogu ar plašāku ieinteresēto personu loku. Savā ikdienas darbā uzņēmumi domā par ilgtermiņa mērķu sasniegšanu un ilgtspējīgu darbību, kas saskaņota ar uzņēmējdarbības attīstības stratēģiju.

Darba devēji tic, ka KSA jautājumu popularizēšana radītu labāku saprašanos un sabiedrības uzticību, kā arī skaidrāk iezīmētu humanitārās vērtības un galu galā veicinātu sabalansētu sabiedrisko attīstību.

UZŅĒMĒJDARBĪBA UN TIESĪBU AKTI

Darba devēji pieņem, ka sabiedrības prasības attiecībā uz uzņēmējdarbības veikšanu pirmām kārtām ir formulētas nacionālajos un starptautiskajos tiesību aktos.

Tādēļ darba devēji apņemas ievērot starptautisko nolīgumu prasības un nosacījumus, tostarp uzņēmuma reģistrācijas valsts ratificētos starptautiski regulētos uzņēmēju rīcības nosacījumus. Darba devēji atbalsta un nodrošina plašāku tādu starptautisko normu un nosacījumu atzīšanu, kas veicina civilizētas uzņēmējdarbības prakses izplatību visā pasaulē.

LDDK pārstāvētie darba devēji respektē un bez izņēmuma ievēro Latvijas Republikas tiesību aktus un attiecīgo reģistrācijas valstu tiesību aktus. Darba devēji sagaida, ka jebkurš jaunpienācējs Latvijas tirgū izturēsies ar vajadzīgo cieņu pret Latvijā spēkā esošajiem nacionālajiem un starptautiskajiem tiesību aktiem.

KSA IZAICINĀJUMI LATVIJĀ

Darba devēji izvirza šādus izaicinājumus:

1. Saskaņā ar KSA platformas uzskatiem KSA jāievirza pašregulējošā gultnē, ko vadītu profesionālas uzņēmēju organizācijas. Ja to noteiktu kādi ārējie standarti vai regulējums, KSA praktiskā attīstība būtu kavēta.
2. KSA skaidri jānodala no labdarības, jo mēs uzskatām, ka labdarība pārstāv tikai vienu no KSA daļām. Mēs atbalstām brīvprātīgu iesaistīšanos labdarībā, jo šādi mēs demonstrējam līderību un uzlabojam reputāciju.
3. KSA integrācija uzņēmuma biznesa stratēģijā. Memoranda partneri aicina par KSA sasaisti ar uzņēmuma stratēģiju un KSA labo praksi sniegt ne-finanšu pārskatus, kas lielā mērā atspoguļo uzņēmuma ne-finanšu pārskatu sasaisti ar finanšu pārskatos atspoguļotajiem uzņēmuma rezultātiem.
4. Pēc mūsu domām, KSA politiku var uzskatīt par labu tikai tad, ja tā rada iespēju palielināt investīciju pievilcību un biznesa kapitalizāciju.
5. KSA platformas dalībnieki uzskata, ka KSA interpretācija jāpaplašina, lai to uztvertu ne vien kā riska vadības instrumentu, bet arī iespēju atklāt jaunas uzņēmējdarbības iespējas. Ekonomiskās recesijas laikā, kad uzņēmumiem konkurences priekšrocības ir būtiskākas nekā jebkad iepriekš, profesionāli vadīta KSA nodrošina iespēju ātrāk un precīzāk noskaidrot būtiskāko auditoriju vajadzības un uz tām atbilstoši reaģēt.
6. Plašais sabiedrības spiediens uz uzņēmumiem liek mūsu sabiedrībā sastopamajiem KSA ievērojošajiem uzņēmumiem būt gataviem atvērtam un uz mērķi orientētam dialogam ar ietekmes auditorijām, neatsakoties no savām interesēm un attiecīgi ievērojot atgriezeniski saņemto informāciju, tādējādi demonstrējot, ka KSA ir dinamiska attiecību sistēma.
7. Darba devēji, kuri ziņo un publiski demonstrē savu KSA praksi, jāizceļ.
8. Lai iekļautos starptautiskajā uzņēmējdarbības vidē, darba devējiem ir jāvērtē labā KSA prakse, jāziņo par KSA progresu, bet nacionālajā un reģionālajā līmenī kopā ar publiskā sektora pārstāvjiem jāsteno ilgtermiņa KSA politika.

2. pielikums

ATSAUCE UZ LATVIJAS UN STARPTAUTISKAJIEM KORPORATĪVĀS SOCIĀLĀS ATBILDĪBAS STANDARTIEM UN INICIATĪVĀM

Latvijas KSA iniciatīvas un standarti

Iniciatīvas / Standarti	Organizācijas
Balva par labāko uzņēmējdarbības praksi: - Labākais darba devējs reģionā; - Efektīvas pārvaldības gada balva	Latvijas Darba devēju konfederācija
Balvas: - Sociāli atbildīga uzņēmuma balva - Arodbiedrību sadarbības partneris	Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība
Labākā uzņēmējdarbības ētika Latvijā	Rīgas Ekonomikas augstskola
Uzņēmumu ētikas kodeksi (paraugs)	Sabiedrība par atklātību „Delna”

Starptautiskās KSA iniciatīvas un standarti

Iniciatīvas / Standarti	Organizācijas
Universālā cilvēktiesību deklarācija ANO Vides programma	Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO)
Pamata konvencijas par darba standartiem (Konvencijas Nr. 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138, 182) Konvencijas Nr. 107 un 169 par pamatiedzīvotājiem Deklarācija par pamata darba principiem un tiesībām Starptautiskā Darba organizācija (ILO) Trīspusējā deklarācija par principiem saistībā ar daudznacionāliem uzņēmumiem un sociālo politiku Vadlīnijas par darba drošības un veselības aprūpes sistēmām	Starptautiskā Darba organizācija (<i>International Labour Organisation, ILO</i>)
Korporatīvā sociālā atbildība. IOE pieeja Uzņēmējdarbības nozīme sabiedrībā. Pozīcijas formulējums	Starptautiskā Darba devēju organizācija (<i>International Organisation of Employers, IOE</i>)
Zaļā grāmata kā Eiropas Savienības korporatīvās sociālās atbildības ietvars Vides vadības un audita sistēma (EMAS) Rezolūcijas par ētisku rīcību Eiropas konvencija par cilvēktiesībām Eiropas ekomarķējuma sistēma	Eiropas Savienība (ES)
Vadlīnijas multinacionāliem uzņēmumiem Konvencija par ārvalstu pārvaldes darbinieku kukuļdošanas apkarošanu starptautiskos darījumos	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD)
Ilgspējīgas attīstības uzņēmējdarbības harta Uzņēmējdarbība sabiedrībā. Pozitīva un atbildīga ieguldījuma radīšana Rīcības noteikumi izspiešanas un kukuļdošanas apkarošanai	Starptautiskā Tirdzniecības kamera (<i>International Chamber of Commerce, ICC</i>)

Uzņēmējdarbības principi	<i>Caux Round Table – Apaļais galds (Roundtable)</i>
Iespējamie ceļi uz ilgtspējīgu uzņēmumu: - Ilgtspējīgas attīstības plānotājs - Ilgtspējas rīki	Globālā apkārtējās vides pārvaldības iniciatīva (<i>Global Environmental Management Initiative, GEMI</i>)
CSR struktūras veidošana	Uzņēmējdarbība sociālajai atbildībai (<i>Business For Social Responsibility</i>)
Globālās uzņēmējdarbības patērētāju harta	Starptautiskā Patērētāju organizācija (<i>Consumers International</i>)
Globālā ziņošanas iniciatīva (GRI) Ilgtspējas ziņojumu vadlīnijas	Globālā ziņošanas iniciatīva (<i>Global Reporting Initiative, GRI</i>)
Atbildība 1000 (standartu sērijas)	Sociālās un ētiskās atbildības institūts (<i>Institute of Social and Ethical Accountability</i>)
ISO 14000 Vides pārvaldības sistēmu standarti	Starptautiskā Standartu organizācija (ISO)
Sociālā atbildība 8000	Starptautiskā sociālā atbildība (<i>Social Accountability International</i>)
Uzņēmējdarbības principi kukuļdošanas apkarošanai	Starptautiskā sociālā atbildība (<i>Social Accountability International</i>) un <i>Transparency International</i>)
Saulainie standarti korporatīvo pārskatu sniegšanai ietekmes auditorijām	Ieinteresēto pušu alianse (<i>The Stakeholder Alliance</i>)
OECD labas pārvaldības principi	<i>OECD Principles of Corporate Governance</i>

3. pielikums

SKAIDROJOŠĀ VĀRDNĪCA

1. KSA ir rīcības filozofija un uzņēmējdarbības veikšanas veids, ko darba devēji ievēro, nodrošinot ilgtspējīgu attīstību un resursu saglabāšanu nākamajām paaudzēm.

2. Sociāli atbildīgs uzņēmums ir uzņēmums, kas darbojas saskaņā ar KSA principiem un kura prioritāro darbību sarakstā ir iekļautas arī dažādas sociālās aktivitātes.

3. Ieinteresētās personas attiecībā uz ieinteresēto darba devēju ir privātpersonas, apvienības vai kopienas, ko tieši vai netieši skar tā rīcība. Tās var būt īpašnieki, darbinieki, klienti, piegādātāji un biznesa partneri, kā arī vietējā kopiena, valsts iestādes, nevalstiskās organizācijas, arodbiedrības, aktīvistu, konkurenti un plašsaziņas līdzekļi.

4. KSA programmas attiecībā uz darba devējiem ir brīvprātīgās sociālās, ekonomiskās un apkārtējās vides darbības, kas ir sistemātiskas, saistītas ar misiju un biznesa attīstības stratēģiju un atbildību pret ietekmes auditorijām.

5. KSA programmu pārvaldība ir nepārtraukts process uzņēmumā, izejot caur šādām stadijām:

- a) Vērtību, misijas, vīzijas un uzņēmuma stratēģijas noteikšana;
- b) Risku un to ietekmes izvērtēšana;
- c) Uzņēmuma KSA politikas noteikšana;
- d) KSA apmācību programmu nodrošināšana un īstenošana;
- e) KSA komunikācija ietekmes auditorijām;
- f) Uzņēmuma KSA programmu ieviešanas rezultātu izvērtēšana un komunikācija ar ietekmes auditorijām.

5. Uzņēmējdarbības ētikas principu izmantošana uzņēmējdarbībā. Tie ir principi un vērtības, kas nosaka lēmumu pieņemšanas procesu uzņēmumā.

6. Fokuss uz KSA programmām:

- Saprātīga uzņēmējdarbība: biznesa attīstība sabiedrības labklājības interesēs; uzņēmējdarbības paplašināšanas sociālo izmaksu samazināšana; vietējā darbaspēka efektivitātes uzlabošana.
- Personāla attīstība, piedāvājot konkurētspējīgu atbildību un samaksu; investīcijas cilvēkos kā kapitālā.
- Veselības un darba drošības jautājumi: veselības un darba drošības standartu ieviešana papildus jau spēkā esošajiem tiesību aktiem.
- Vides aizsardzība un dabas resursu ilgtspējīga izmantošana: attiecīgu programmu ieviešana, samazinot jebkādu negatīvu ietekmi uz vidi.
- Sociāli atbildīga restrukturizēšana: uzņēmējdarbības veikšana un pārstrukturēšana vietējai kopienai pieņemamā veidā.
- Atbalsts vietējām kopienām: palīdzība vietējām kopienām, uzlabojot to pārvaldības un attīstības efektivitāti.
- Labdarības un brīvprātīgo darba veicināšana: efektīva, darbotiespējīgas labdarības projektu vides radīšana, veicinot personīgo iesaistīšanos, atbalsts brīvprātīgo darbam.
- Investoru attiecības: stratēģiska un atbildīga vadība, kas integrē finanšu, komunikācijas, mārketinga un aizsardzības tiesības, kopumā nodrošinot labāko divpusējo komunikāciju starp uzņēmumu, finanšu sabiedrību un citām ietekmes auditorijām.
- Korupcijas risku samazināšana: uzņēmējdarbības veikšana, balstoties uz uzņēmējdarbības ētikas principiem, – personāla, uzņēmuma un nozares ētikas kodeksu izstrāde un ieviešana, balstoties uz uzņēmējdarbības ētikas principiem.

8. Nefinansiālie pārskati (KSA pārskati) ir publiskās komunikācijas rīks ieinteresēto personu, personāla, partneru un sabiedrības informēšanai par to, kā un cik ātri uzņēmums sasniedz savus mērķus saistībā ar ekonomisko ilgtspēju, sabiedrības labklājību un apkārtējās vides stabilitāti, kas noteiktas stratēģiskās misijas plānos.